

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 6 frt.
Fél évre . . . 3,
Negyedévre 1 frt 50 kr.
Egy szám ára 12 kr.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 8 frt
Fél oldal . . . 4 „
Negyed oldal . . . 2 „
Ennél kisebb . . . 1 „
Bélyeg külön 30 kr.

Indítvány.

Miután az „Ev. családi lapok“ szerkesztője Paulik János collegám, a f. év május 26-án tartott Luther-társasági választmányi ülésről lapjában közzé tett értesítésében egy, azon a gyűlésen tárgyalt és a társaságra nézve nézetem szerint nagyon fontos indítványról nem emlékezett meg, hanem azt, nem tudni mi okból, hallgatagon mellőzte, bátor vagyok azt ezen az úton e lap tisztelt olvasóinak becses tudomására hozni, mert nem szeretném, hogy e már mások által hangoztatott s általam csak felfrissített eszme és indítvány mellőztessék és ez által a Luther-társaság egy nagy jövedelmi forrástól elessék, egyházunk pedig jó tankönyvek kiadásával járó nagy áldásoktól megfosztassék,

Értésemre jutott ugyanis, hogy a Bereczky-féle bibliatörténet II. kiadása fogyófélben van s ennek a jövedelmező tankönyvnek újabb kiadását egy könyvkereskedő meg akarja venni a Luther-társaságtól, mely eladást egyes választmányi tagok pártolni akarják. Én Sass Béla barátom útján a választmányhoz azt az indítványt adtam be, hogy a Luther-társaság nemcsak ezt a könyvet ne adja ki kezéből, hanem lehetőleg azon legyen, hogy ő adja ki az összes tankönyveket, mert ez által egyrészt nagy jövedelmi forrásra tesz szert, másrészt pedig megszünteti azt a szomorú állapotot, hogy oly tankönyvek is közkezen forogjanak, melyek egyházi elveinket nem hangoztatják eléggé. Indítványom tehát úgy anyagi, mint erkölcsi hasznot eredményezne. Tanuljunk e téren a Szent István-társulattól, mely a tankönyv kiadásnál is oly nagy munkásságot fejt ki.

A tankönyv kiadásnál a Luther-társaság kudarcot nem vállalhat, mert a gyermekekben állandó

vevője lesz. Ha egyetlen egy vidéki iskola sem hozná be e könyveket és csakis a budapesti vállalkozók árusítanák, máris biztosítva van a siker. De a valóságban a vidékiek is támogatnák a vállalatot, a mint jelenleg is használják a Luther-társaság által kiadott bibliai történetet.

Tőkebefektetés e vállalathoz nem kell, ha pénz nincs, mert bármely nyomdászszal úgy lehetne szerződni, hogy a nyomtatási költség csak 2—3 év múlva volna fizetendő, mely idő alatt a társaság bizonyára annyit venne be, a mivel a költséget kifizethetné. A fennmaradó példányok után járó bevétel pedig a társaság iszta haszna volna. Csekély számítás mellett hacsak 4—5 tankönyve volna a társaságnak, 500 frtnyi tiszta nyeresége lenne. Ha még hozzá az énekes könyvek és egyéb népiskolai tankönyvek kiadása is járulna, ezzel a jövedelem tetemesen fokozódnék.

Tagadhatatlan, hogy e vállalat sikeres vezetése időt és munkát igényel. De én nem is követelném e munka végzését a jelenlegi tisztséggel bíró, amúgy is nagyon elfoglalt, buzgó tag uraktól, hanem megbíznám vele egy practicus, ahhoz értő és a munkát örömmel végző budapesti tagtársat, ki a kellő idő fölött rendelkezik és dolgozni akar.

Az ő kötelessége volna a fővárosi és vidéki vállalkozóknak urakkal érintkezésbe lépni s velök évente legalább kétszer értekezletet tartani, a melyen megbeszélnék, mely tankönyvre irassék ki pályázat? Mily hátrányai vannak az eddig kiadottnak? A beérkezett pályamunkákat bírálóknak kiadni. Ha a pályázat meddő, melyik külföldi tankönyv fordítandó le s ki által? A tankönyveket minél szélesebb körben megismertetni. A megrendeléseket foganatosítani. Egyszóval mindent elkövetni, hogy jó és olvasó tankönyveink legyenek

és a Luther-társaságnak egy jól jövedelmező pénzforrása legyen. Ezért a munkáért az illető bizonyos fizetést húzna, de nem előre meghatározott összegben, hanem a haszon nagyságától függően. Ha hasznót felmutatni nem tudna, elesnék a fizetéstől, illetőleg nem járna neki. Ily berendezés mellett a társaság nem kockáztat semmit, de biztos kilátásai vannak nyereségre.

E vállalatot a lelkész és tanító urak is pártolnák, részint lelkesedésből, részint azért, mert nekik is biztosítana a társaság anyagi hasznót. Jelenleg ugyanis kénytelenek vagyunk tankönyveinket könyvkereskedőktől vásárolgatni, kik nekünk legjobb esetben 10°-ot adnak; a Luther-társaság pedig adhatna minden elárusítónak 20°-ot s e mellett még mindig jól járna, mert a könyvkiadó az elárusítónak, ha az könyvkereskedő, 25—33°-ot szokott adni; más elárusítónak persze csak 10°-ot; már most vallási tankönyveinknek az elárusítói többnyire tanítók vagy lelkészek, így tehát jelenleg a könyvkiadó vágja zsebre azt a 15—20°-ot, melyet ő, ha a rendelés kereskedő által történik, a könyvkereskedőnek juttat. A mi rendszerünknel pedig az a 15—20° megoszolnék egyrészt a lelkész, illetőleg tanító, másrészt a Luther-társaság közt, tehát mindkét fél nyerne.

Ezek volnának nagyjában indítványomnak főbb pontjai, melyet bővebben kifejteni szándékom a választmány által e célra kiküldött bizottság előtt. A választmánynak többsége ugyanis, de főleg Zsilinszky Mihály elnök úr ő méltósága elvben helyeselte az eszmét, kik előtt, a méltóságos elnök úr becses engedelmével szerencsém volt javaslatomat kifejteni. Miután azonban a választmány ez indítványt kellő megfontolás nélkül fogadtatni nem akarta, kiküldött egy bizottságot az indítvány megvizsgálására és esetleges javaslat tételre. A bizottság tagjai Scholtz budai lelkész úr elnöke alatt Falvay igazgató úr és a budapesti váltástanár urak.

Bátor voltani ezen indítványt köztudomásra hozni, hogy mások is gondolkodhassanak e tárgy fölött és ha valaki jobbat tudna, hozza nyilvánosságra, hogy ez által úgy a Luther-társaság financiát, mint egyházunk vallástanítási ügyét előbbre vigyük.

MAJBA VILMOS
főv. váltástanár.

Confirmációi oktatásügyünk reformjához.

Felolvasás, tartotta a pozsonyvárosi, pozsonymegyei és mosony-megyei esperességek közös lelkészi s theol. tanári értekezletének 1899. május 16-án Pozsonyban tartott tavaszi ülésén
Stromp László theol. akad. tanár.

(Folytatás.)

III.

Első és főkérdés, hogy mi is hát a confirmáció adott fogalma szerint a confirmációi oktatás nevelésszempénye? E kérdésre a feleletünk röviden az, hogy ez eszmény a confirmációnak a keresztyén vallásos nevelést befejező voltából folyólag nem lehet más, mint magának a nevelésnek az eszménye, vagyis a homo christianus. Hogy mit értsünk ismét e homo christianus alatt? arra megadja a választ a keresztség, mint a keresztyén nevelés és a confirmáció előfeltétele, a mely kezdettől fogva „Eisz to onomatu Kyriou Jesou“ (Akt. 8, 16, 19, 5) vagy „Eisz Chriszton“ (Gal. 3, 27; Róm. 6, 3) tehát a Krisztus nevére (lényegére) történt.¹⁸⁾ Vagyis a keresztség célja maga Jézus Krisztus; a megkeresztelt a szentégi actus következtében mintegy maga is elvben más lesz, mint ami addig volt, elmerített a Krisztus halálába, hogy vele együtt új életre támadjon (Róm. 6, 4), hogy éljen immár nem ő, hanem a Krisztus ő benne. (Gal. 2, 20.) Csodálatos, mély mystika ez s fenséges igazság. Ámde ez elvi igazságnak gyakorlati valósággá is kell válnia, a megkeresztelt embernek, ki már a keresztség kegyelme által Krisztus közösségébe vétetett, tényleg is a Krisztusé, s mert erkölcsileg az ember ideálja a Krisztus, tehát christianus homová kell válnia; Isten gyermekévé, kinek egész életét a keresztség által lelkének a kegyelemben juttatott új elv határozza meg. S végül ugyanez eszményt követeli a confirmációi oktatástól a confirmáció eselekményének célját képező úrvacsora is, a

¹⁸⁾ Máté 28, 19-ben a formula tudjuk a Szentháromságra való megkeresztelésről szól. Azt, hogy vajjon Jézus eredetileg is e formulát adta tanítványainak, avagy valamely rövidebbet (mint a szövegben általam idézettek), hogy tehát vajjon a rövidebb formula csak ama teljesebbnek későbbi átalakítása-e avagy tán inkább megfordítva? exegetikailag teljes bizonyossággal eldönteni többé nem lehet bár nem valószínűtlen, hogy a Máté 28, 19 formulája a későbbi. De a különbség azért nem lényeges, mert a ki Krisztusra kereszteltetik, az máris az Atyáé és a Szentléleké is. Hiszen a Jánosevangélioma szerint Krisztus és a Lélek — egy! (Ján. ev. 14 r.)

mely a Krisztussal való e benső közösségre előkészítetést kívánja meg.

Tehát a keresztségben a Krisztusává avatott gyermekeket a keresztyén nevelés és az ezt betetőző confirmációi oktatás révén valósággal is a Krisztusává, Isten gyermekévé, istenfűságra kell nevelni s ezen vallásos állapot tudatos birtoka az, a mit mi keresztyén érettség alatt értünk. Természetes, hogy ez érettség vajmi relatív fogalom s igen sokan vannak — még a polgárilag nagykoruak között is — a kik ez érettségnek csak igen alacsony fokozatán állanak. Nézetünk szerint keresztyénileg érett az, a ki nemcsak hogy felismerte, hogy üdvösségét csak a Jézus Krisztusban birhatja, hanem életét is e felismert igazság alapján rendezze be, s evvel már a megszentelés útjára lépett. Az ilyen lélekben már valószínűsnek indult a keresztség kegyelme s méltó az Úrral az úrvacsorában való egyesülhetésre. A keresztyén érettség tehát valami más, mint a mit e szó alatt a polgári társadalomban értünk. Egy polgárilag éretlen is élvezheti a fenti feltételek alatt az úrvacsorát, mert ennek méltó élvezetéhez nem közönséges értelemben vett érettség, de hit kell. Ép azért is én a magam részéről igen természetesnek tartom Schleiermacher azon követelményét, hogy a katechuménak úrvacsorái érettsége s egyéb egyházi jogosítottsága között különbséget kell tennünk s a confirmáció végcéljaképpen egyelőre csupán az úrvacsorára való jogosítottságot kitűznünk. Az egyháznak bizony még a confirmáció és az ezt megkoronázó első úrvacsora után is marad híven elég nevelni valója. E feladat azonban már túlesik a confirmációi oktatás mesgyéjén, tárgyalásába tehát itt nem bocsátkozhatom.¹⁹⁾

Az érettség kérdésének ilyen megoldásával azt hiszem már magától eldőlt azon sokat vitatott kérdés is, vajjon a megvizsgált confirmandusok azonnal az Úrvacsorához bocsátandók-e, avagy nem hagyandó-e a confirmáció aktusa az oktatás és ezt befejező vizsga után jóval későbbre? A mikor aztán — pl.

19) A keresztyén érettségre nézve lásd Sachsse i. m. 302 sk. l. — Höfling i. m. II. R. 431. l. inkább Schleiermacher szellemében szintén megkívánja, hogy a confirmáció actusát (úrvacsorával együtt) meg kell különböztetni a gyülekezet teljes polgári jogaiba való felvételétől, a mi csak később, érettebb korban történhetik, miután az illető kimerítőbb hitvallást tett és magát az egyházi fegyelemnek alávetette. Azt hiszem, itt túlmege a határon.

von Hoffmann szerint, a ki a confirmáció idejével a 18-ik életévet jelöli meg — a confirmációval nemcsak az úrvacsorához való bocsátatás, de az egyházi jogokba való vezettetés is járna. Különösen Wichern fellépése óta, ki e kérdést az 1869. évi stuttgarti Kirchentagon formulázta, s von Hoffmanntól lényegileg csak annyiban tér el, hogy a tulajdonképen való confirmációnak s evvel együtt az úrvacsorának idejével nem állapít meg határozott életkort,²⁰⁾ e kérdés Némethonban állandóan napirenden van s végleg még ma sem dőlt el. Mi e tekintetben már csak pusztán pedagogikai szempontból is a régi egyházi tradíció mellett állunk s nemcsak megengedhetőnek, de sőt elengedhetlennek tartjuk, hogy a confirmáció egyházi cselekménye a confirmációi oktatást betetőző vizsgával szerves összefüggésben maradjon²¹⁾ s hogy a confirmációt nyomban az úrvacsorához való járulás kövesse. Hiszen maga az a confirmációi oktatás is alapjában véve már a confirmáció intézményének egyik cselekménye s ha e törzsétől elszakítjuk, ugyan hát akkor minek kitépni az általános vallásoktatás keretéből? Az a vizsga, mely ezen egészében mindvégig ünnepélyes confirmációi oktatást betetőzi. vajjon mit akar ugyan constatalni egyebet, ha nem a keresztyén érettséget, melyről fentebb szólottunk? S e keresztyén érettség, vagyis a hit tudatos birtoka s az örömteljes szándék alapján, hogy t. i. a confirmandus innám Krisztusával akar élni, nem jogosult-e az úrvacsorára? Ne rontsuk le hát magunk a confirmációi oktatás jelentőségét akkor, a mikor még gyermekeinkben a legtöbb fogékonyság van az eszménység iránt! E kor pedig bizonynyal azon idő, a midőn átmennek a pueritiából az adolescentiába, s lelkükben, mint lepke a gubóban, sejtelemszerűen készül egy új élet, a mely már annyi kísértéssel állja majd az ifjú útját. Siessünk hát épen a fejlődésnek induló nemi életet előre is megszentelni s gyermekeinket, mielőtt e világ fejedelme reájuk tette volna kezét, élő hittel, élő hitben, minél bensőbben és szorosabban Jézushoz csatolni! E követelménnyel áll elénk egyébként

20) Wichern két pontban állítja fel követelményét: a) megfelelő oktatás után vizsga s a gyermekeknek áldással elbocsátása; — s ettől időileg elválasztva b) különös jelentkezésre a hitvallás és fogadalom elfogadása és az Úrvacsorára. Hasonlóan nyilatkozik Sachsse is i. m. 411 sk. l.

21) A mivel épen nem mondjuk azt, hogy a vizsga közvetlen a confirmáció actusa előtt tartassék meg. Ellenkezőleg. A kettő két, de egymásra következő napon tartandó

iskolaszervezetünk is, a mely a confirmáció természetes idejeként a 13—14 életévet jelöli ki számunkra.

A nemi étellel összefüggésben azonban még egy más pedagógikai kérdés is előtérbe nyomul, az t. i., vajjon a nemek a confirmációi oktatásban együtt vagy külön tanítandók-e? E tekintetben részemről határozottan az elkülönítés mellett vagyok. Egyáltalán nem tartozom azon rigoristák közé, a kik a két nem együttes tanítását tisztára megengedhetlennek s erkölcsileg veszedelmesnek tartják, sőt ellenkezőleg, tekintve azon egymást kiegészítő viszonyt, a melybe a férfit és nőt isteni rendeltetés állította, kedvező körülmények között egyenesen kívánatosnak tartom, hogy fiú- és leánygyermekünk, főleg kezdetben, együtt neveltessenek és oktattassanak. Hiszen csak természetes, hogy a nemek individualitása sokkal inkább jut a más nemnek jelenléte által érvényre, holott magukban mindig egyoldalúbban fejlődnek! Játékaik közben fiú s leány természetesen kiegészítik egymást s midőn az iskolába visszük, miért őket egyenesen elszakítani egymástól? Hanem e közösség persze nem tarthat sokáig s meg kell szünnie előbb, hogysen a gyermekkor zománca lefoszlott lelkeikről. Ezért a confirmációi oktatás idején, sőt jóval előbb, már feltétlenül elkülönítendőek egymástól. Van egyébként az elkülönítésnek még egy másik, a confirmációi oktatás jelleméből vett indoka is. A confirmációi oktatás nem egyszerű diszkalia, hanem sokkal inkább életalakítás, a keresztségben nyert kegyelmi elvnek tudatos hitbirtokká emelése által. Ezzel a benső hitélettel kell immáron megszentelni egész külső életünket, kinek-kinek úgy, a mint ezt a társadalomban, a polgári hivatáskörben, az egyházi életben s a család szentélyében az ő individuális helyzete megkívánja. A nőt tehát itt nővé, keresztyén nővé kell nevelni, a kin nemcsak a jövő nemzedék, de az egyház sorsa is függ. Azért is, ha itt egyáltalán viszonykülönbségről lehetne szó, a leányok confirmációi oktatására mindezen magas ethikai okokból a fiúkéval szemben határozottan nagyobb súlyt fektetnék, sőt nem tartanám egyáltalán helytelennek, s fel is hívom a t. értekezlet figyelmét arra a gondolatra, nem volna e helyes és célszerű leányaink confirmációi oktatásáról külön, az ő jellemüknek s élet-hivatásuknak megfelelő confirmációi tankönyv szerkesztése útján gondos-

kodni? Mert ha áll a tétel, hogy a neveléstudomány alkalmazott psychologia, akkor egyenesen vetket követünk el, ha nem igyekszünk a női léleknek e csudálatosan szent mystériumnak a titkait minél alaposabban tanulmányozva leányainkban ez úton is biztosítani egyházunk jövőjét. Drága kincs a nő, mert az ő szeretetén alapul a társadalom erkölcsse. S vajjon van e a leányka életében fogékonyabb, naivságában eszményibb kor, mint épen az az idő, a mikor nővé alakul át s a melybe épen a confirmációja esik? Lelkipásztorok, nagy kincset bizott Isten ő bennök a ti hűségtekre, ám lássátok, mint tegyétek azt minél értékesebbé Isten országának földi megvalósítására.

Általán pedagógikai szempontból nem ismerek a confirmációi oktatás ügyében fontosabb és jelentőségesebb tényezőt, mint a lekipásztor pedagógikai egyénisége. A helyzet, a melyben most vagyok, felment e kérdésnek közelebbi tárgyalásától, ismerős alakok ülnek körülöttem s hallgatják igénytelen szavaimat s jól esik hinnen, tudnom, hogy eszményi feladatuknak mind teljes tudatában vannak. Tudják, hogy ha valahol, hát igazán itt jut teljes súlyával érvényre az apostoli követelmény, hogy „hitből hitbe,“ — s bizonyval mindnyájan szívesen követik a szép tanácsot, melyet egy érdemes lelkész²²⁾ ifjabb kartársainak a következő szavakban ad: „A confirmációi oktatás egész tartama alatt a lekipásztor legyen mindig és egészen lekipásztor; férközzék a gondjára bizott gyermekek szívének közvetlen közelébe, ezek pedig érezzék meg s maradjanak meg azon állandó és közvetlen benyomás alatt, hogy atyjuk ő nekik, a ki az ő lelkük üdvösségét munkálja.“ De nem csak a confirmandusoknak, de ezek családjainak is éreznie kell a confirmációi oktatás végtelen nagy fontosságát és mély jelentőségét. Ezért ha valamikor, úgy nyilván ez idő alatt a legbensőbb és élénkebb összeköttetést fogja a családokkal ápolni, s igyekezni fog a gyermekeket olykor a saját lakásán is egyenként magához hiva a szeretet és bizalom kötelékeivel őket minél inkább magához csatolni. Általában működésének sikere s áldásos kimenetele érdekében igyekezni fog minden egyes gyermeknek individualitását minél inkább kiismerni, a mire nézve már kész anyagot találhat, a gyermekek iskoláztatása ide-

²²⁾ Spanuth, a „Katechetischer Zeitschrift“ szerkesztője.

jéből, a tanítóktól a szükség mértéke szerint bekérendő információkban is, a mi egyébként a confirmációi oktatásnak az iskolai nevelést s valóságos oktatást befejező jeleméből is önkényt foly. Azt az egyet pedig, éppen a confirmációi oktatás lelkipásztori jelleméből folyólag, sohse tévessze szem elől, hogy — mint ezt némely lelkész olykor tenni szokta — magát a tanítóval helyettesítenie sohasem szabad!

A confirmációi oktatás e lelkipásztor jellemével legbensőbbben összefügg a fegyelem és rend miként való intézésének kérdése is. A confirmációi oktatás ünnepélyes karaktere megköveteli, hogy azt a lelkipásztor mindig istentisztelettel kezdje meg, a hol a gyermekeket a nagy munka jelentőségére kioktatja, őket buzgóságra s töredelemre serkenti s velők s értők Isten áldó segedelméért imádkozik. Egyidejűleg, a confirmációi oktatást megelőző gyülekezeti istentiszteleten, az igehirdetés útján a szülőket hasonló szellemben fog igyekezni hangolni s ez által a családokat a közös munkára megnyerni s e hangulatot igyekezni fog az egész confirmációi oktatás folyama alatt a szószékről is, leginkább a confirmandusokért mondandó imák útján, állandóan éber tartani.²³⁾ Azt egész felesleges csak meg is említenem, hogy minden egyes confirmációi oktatás-órát rövid buzgó imával és énekkel fog úgy kezdeni, mint végezni. Mind ezzel pedig célja nem lesz egyéb, mint hogy a confirmációi oktatást minden egyéb oktatás köréből építő és éltető emelkedettsége és melege által kiemelje, confirmandusaiban helyzetük rendkívüliségének s komolyságának tudatát megérlelje s bennök kezdetől fogva fogékonyságot keltsen az isteni kegyelem, bűnös gyarlóságuknak készseges bevállása, ez alapon a megváltó hit s élethivatásuknak az evangélium szellemében való felismerése iránt, hogy a gyermek végül oda állva Istennek oltára s a gyülekezet színe elé, örömteljes szívvel vallja: „Hiszek, azért szólok“ . . . S e nagy, mondhatnám apostoli pedagógikának megfelelő lesz aztán a pedagógikai eljárás is. A közönséges iskolai fegyelmező eszközöknek, megtorlásoknak, büntetéseknek itt semmi helye. Egyedüli lelkipásztori fegyelmező eszközünk a lelkiismeretre hatás, vagy negatív oldalról a benső szívbeli szégyenérzet és bánkódás

felköltése. Illetlenséget — a míg csak eltűrhető — az óra alatt nyilván megróni helytelen. S ha az eset annyira flagrán, hogy az egész óra ünnepi hangulatát megrontani képes, jobb az órát nyomban beszüntetni s a gyermekeket rövid fájdalmas fohászszal szétbocsátani. Nagy, erős hatása van a gyermekkedélyre a lemondó lelkipásztori szónak: „Ma nem énekelhetek veletek, gyermekeim . . .“ Általában a főfeladat: lelkükbe vésni, hogy ha már akármely bűn is súlyos, de aránytalanul súlyosabb azon bűn, a melyet a confirmációi előkészülés alatt követnek el!²⁴⁾ Így válik az egész confirmációi oktatás magának a confirmáció egész intézményének igazán szerves előkészítő részévé, a nagy egyházi örömmünnepet megelőző állandó istentiszteletté.

A confirmációi oktatás ez ünnepi nagy jelentőségéből foly ismét azon követelmény, hogy az egésznek időtartama lehetőleg rövid legyen. E követelményt egyrészt természetessé teszi azon már többször hangoztatott tény, hogy a confirmációi oktatás az iskolai vallásoktatás betetőzése, tehát tananyaga javarészből már ismertnek feltételezhető; másrészt pedig egyenesen szükségessé teszi azon tapasztalat, hogy a hosszúságú iskolaszerű megszokás egyenesen az intézmény ünnepélyességének s életalakító irányzatának esnék a rovására. Nem az itt a kérdés, hogy mennyit kell a confirmandusnak tudnia. Hanem az, hogy — mint Spener oly találóan mondta — hogyan is kell „a fejét a szívébe hozni,“ vagyis őt őszinte, igaz hitvallásra vezetni! Erre pedig — ha a lelkipásztor hűségével a pedagógus bölcsesége párosul, aránylag kevés idő is elegendő. Általában itt teljes érvényben áll az elv, hogy a sok — megárt. Építésre pedig jobb a jól kihasznált rövid idő! Mert a confirmációi oktatásnak az is egyik titka és főszabálya: semmit elvenni, inkább adni!

A confirmáció időtartamának kérdéséhez természetesen csatlakozik a másik időkérdés is, t. i. mikor tartsuk legalkalmasabban az oktatást? E tekintetben én teljesen osztom Zetschwitz nézetét, ki erre a bőjti időt jelöli meg, mint legmegfelelőbbet. A bőjti idő egész hangulatánál fogva már a családi, az egyházi, sőt a társadalmi életben is egyaránt a leg-

²³⁾ Hardeband i. m. 401 l. közli Klaus Harms egyik klasszikus szép kép imáját, a melyre a t. lelkipásztorok figyelmét felhívom.

²⁴⁾ Lásd Baur V. „Confirmation“ cz. cikkét a Schmidt-féle „Encykopaedie des gesammten Erziehungs- und Unterrichtswesens“ cz. műben.

alkalmasabb a vallásos lélek concentrációjára Affelé és Abban, a kívül együtt meg kell halnunk és feltámadnunk. A váltság és győzelem nagy ideje ez, a melynek hangulatába a confirmandusokat belemélyíteni, ebből aztán őket lelkük Üdvözítőjével együtt győzelemre vezetni s a megfeszített és feltámadott Jézusról örömteljes hitvallástételre előkészíteni: a lelkipásztor számára magától kínálkozó paedagogikai alkalom. Maradjunk meg hát e mellett. Készítsük elő gyermekeinket a bőjtidőn s minthogy a húsvéti ünnepek halmozott teendői között a confirmációra időt szakítani bajos, confirmáljuk meg őket ősi keresztyén szép szokás szerint, a húsvéti ünnephangulat hatása alatt a húsvét utáni Quasimodogeniti, a nép által ú. n. fehérvasárnapon, mely nap tisztes szép nevét tényleg a közösségbe felvett katechumánok ünneplő fehér ruháitól vevé.

És hol tanítsuk confirmandusainkat? Nézetem szerint e kérdés teljesen másdrangú. Az iskola mellett szól azon tény, hogy a confirmációi oktatás az iskolai vallásoktatás betetőzése; bár viszont kétségtelen, hogy az iskolához sokszor az előző iskolai évek annyi sok csinja vagy kinja fűződik, hogy féltő, vajjon gyermekeink megtalálják e ott a confirmációi oktatáshoz szükséges, lehetőleg zavartalan s harmonikus ünnepi hangulatot. A paplak mellett szól ismét a confirmációi oktatás lelkipásztori, mintegy családias jellege, — a templom mellett pedig az elérni szándékolt ünnepélyes komolyság érdeke: bár e szempontokból ismét a locális viszonyok sokszor akadályozólag lépnek előtérbe. Hagyjuk hát e dolgot adiaphoronnak, hiszen a hol Isten lelke lakozik, templom ott még az elhagyatott zug is, s ám lássa a lelkipásztor, hogy a midőn a gondjaira bizott gyermekekkel a szent munkára összejön, akárhol is történjék ez, az a Lélek onnan száműzve ne legyen!

És végül paedagogikai szempontból még csak egyetlen kérdést: s ez a confirmandusok számának a kérdése. Hát még ez is szóba kerülhet itt? De bizony szóba ám, mert a confirmáció paedagogiko-lelkipásztori jelleméből folyólag világos dolog, hogy e szám vajmi nagy nem lehet. Hiszen hogyan is lehetne a lelkipásztornak sikerrel építenie ott, a hol nincs ideje, hogy minden egyes növendékével egy-egy órán, és ha csak egy szóra is foglalkozhassék!? De hát — hallom az ellenvetést — egy magam vagyok a pap, egy-

magam népes, a confirmandusok száma nagy, mit csináljak? Hát, édes atyámfia, oszszad a munkádat két részre, vagy ha kell háromra, mert te itt lelkipásztor vagy és nem óraadó! S confirmálj egy évben kétszer, ha kell háromszor, csak legyen confirmációi munkád igazi lélekaratás! Hanem vannak olyan nagyobb gyülekezeteink is, a hol 2, 3, sőt tán 4 pap is van s mégis csak évenként egy confirmációi oktatás és egy confirmáció. Nos én ezt a dolgot megvallom, megérteni, magamnak megmagyarázni sehogy sem tudom. Ez egyenes lelkipásztori absurdum! Csak egyetlen egy dolgot óhajtok itt (bár sajnos, előre tudom, hogy óhajom, sok mindenféle, s részben tán a lelkipásztoroktól is függő okoknál fogva, nyilván még sok ideig pium desiderium fog marabni) s ez óhajom az, vajha e nagy gyülekezeteink, mint ezt egyébként a „Egyházalkotmány“ is megkívánja, mielőbb átalakulnának parochiális körökké, sok egyéb haszon és áldás mellett bizonytalán confirmációi oktatásügyünknek is nagy és kimondhatatlan előnyére! . . .

(Vége köv.)

BELFÖLD.

Az ág. h. ev. középiskolák érettségi vizsgálataira a kormány képviselői gyanánt megjelennek a következők: Pozsonyban Pecz Vilmos, Selmeczbányán Szlávik Mátyás, Sopronban Schneller István, Budapesten Gömöröy Oszkár, Szarvason Hörk József, Iglón Fináczy Ernő, Késmárkon Pecz Gedeon, Rozsnyón M. Dick Sándor, Nyiregyházán Góbi Imre, N.-Szebenben és Segesvárott Elischer József, Medgyesen, Brassón és Beszterczén Böhm Károly.

A szentesi ág. h. ev. egyház XV. értesítője a kis egyház buzgalmanak nem egy szép jeléről számol be. Paplakot épít, templomot épít, nőegyletet tart fenn, szegény iskolások számára tankönyv-könyvtárt gyarapít, szegény gyermekek felruházására alapot gyűjt; templomalapja 27,543 frt, közpénztári bevétele 2511 frt (perselypénz 18 frt, egyházi adó 1068 frt.) Született 27, confirmáltatott 6, úrvacsorához járult 150; hirdetett pár 8, nálunk esküdtött csak 2 pár; meghalt 11. Lélekszám 750.

Egyházkerületi gyűlés. A tiszai ág. ev. egyházkerület évi rendes közgyűlését Zelenka Pál püspök és Szentiványi Árpád kerületi felügyelő augusztus 8—12. napjaira Nyiregyháza városába hívta össze. A napirend hetvenkét pontjában szerepel: a lelkészek választására, az egy-

házkerület ügyrendjére és nyugdíjintézetére vonatkozó szabályrendeletek; a borsod-gömöri és ungvári missiói köröknek Özd, illetve Ungvár központtal történt megalakítása; a lelkészi fizetések újból való összeírása; a vallásoktatásnak a nem evangélikus nép- és közpiskolákban való ellenőrzése; a kárpáti fürdőtelepeken imaházak és lelkészi szolgálat berendezése; az ev. ref. egyházzal a kéri és keresdi szerződések szellemében egyezségkötés a szórványokban élő hiveknek kölcsönös gondozása, egyúttal pedig a két testvéregyház külön jogainak kölcsönös megóvása tárgyában; az állami dotáció tölemelésének kérdése; az eperjesi kollégium ősi patronátusi jogainak szabályozása; az eperjesi tanítóképző intézetnek négy osztályúvá és gyakorló iskolával való berendezése s a budapesti tudományegyetem körében egy ág, h. ev. teológiai fakultás államköltségen való szervezésének kérdése. Ez utóbbi tárgygyal az egyházkerületbe kebelezett tizenegy egyházmegyének júliusban tartandó rendes közgyűlései is foglalkozni fognak.

Losonczon Búsbak Ádám utódja a felügyelőségben Gaber Gusztáv földbirtokos lett, a másod felügyelő pedig Kujnis Gyula,

Nyilvános számadás. Néhai Breznyik János volt selmezbányai hírneves igazgató-tanár siremlékére egykori tanítványai körében a gyűjtéseket megindítottam s f. évi január 31-én a Nemzet, Magyar Ujság és a Budapesti Hirlapban és Evang. Egyház és Iskolában, ezeknek február 4-iki számában a gyűjtésnek eredményét, 616 frt-nyi összeggel közzé tettem. A gyűjtésnek további eredményét ezennel a következőkben közlöm s nyilvánosan nyugtatom: Báró Prónay Dezső egyetemes egyházi felügyelő és gróf Zay Miklós orsz. képviselő egyenként 50 frtot adakoztak, együtt 100 frt, Koritsánszky János 25 frt, Albrich Károly 20 frt, Kachelmann Farkas, Szemők Pál és Zsoldos János egyenként 10 frtjával = 30 frt, Thomka László, Csipkay Károly, Drottner Pál, Dr. Szokol Pál, Rietmüller Károly, Göllner Károly, Svehla Gyula, Libertiny Gusztáv, Bodó Péter, Schalát József, Kovácsi Kálmán, Polner Lajos, Marosy Pál, Mikszáth Kálmán, Burkovszky Kálmán, Dr. Boleman István, Csepcsányi Béla, Holles Géza, Beniczky Kálmán, Dr. Szeberényi István, Szilvai Gyula, Konkoly Thege Zoltán, Dérer Mihály és Pettykó Dezső egyenként 5 frtjával = 120 frt, Rózsay József 4 frt, Dimák Gyula, Pauks László, Králik Adolf, Kunszt János, Pánczél Ottó, Kiss Albert, Fischer Alajos, Martinyi István, Bihary Géza, Jamriska Lajos, Rákóczy István, Dr. Schenek István, Szlanesik Bogdoszló, Alberger Bertalan, Posch Gyula, Argay György egyenként 3 frtjával = 48 frt, Révay Béla, Lukáts Pál, Pöschl Vilmos, Dr. Ponoczky János, Szluka János, Dr. Wágner Lajos, Dr. Kolpaszky Dani, Petrovits Soma, Nedobry József, Wladár Miksa, Dr.

Svehla Gyula, Porubszky Gyula, Kossaczky Vilmos Szeberényi Lajos, Besse Dávid, Miklóssy lelkész, Baemrth Károly, Buczek József, Zorkóczy Tivadar, Fuchs János, Vitális Gyula, Hanulay János, Frenyó András, Patay Károly, Baltai János, Hallán János, Dr. Schmoer Gyula, Kiss Gyula, Dr. Petrikovits János, Burdás János, Dr. Kossuth László, Szilvai Lajos, Veres Imre, Ocsárd Károly és Simkó Gyula egyenként 2 frtjával = 70 frt, Pelachy Ferencz, Szírotka Gusztáv, Zsámbor Pál és Zsolticzky Samu egyenként 1 frt 50 krjával = 6 frt, Holluby Vilmos, Csövény Géza, Gresso Lajos, Mantuano Géza, Mladoniczky János, Metsky János, Baltik Pál, Dr. Sztankay Aba, Kiszely János, Bossányi Péter, Fényes Sándor, Králik Pál, Blaskovich Miliduch, Urbánszky István, Koszenszky Béla, Maróthy Lajos, Maróthy Sándor, Gáspár György, Pachmayer János, Rieszter Géza, Porubszky Béla, Clement Béla, Lange Pál, Lányi Róbert, Wilhelmb Ede, Dr. Litskó János, Bátor Károly, Novák János, Hrentsik Márton, Kraft Károly, Kaszner Ede, Holéczy Zsigmond, Svehla Gusztáv, Dr. Svehla János, Klimó Vilmos, Honéczy Ödön, Beblavy Pál, Székely Kálmán, Heim János, Maszlics Ádám, Rozsnyay János, Sajó Sándor, Zselló Lajos, Lehotzky Lajos, Kardos Samu (czinkotai), Ujhelyi Attila, Kontsek József, Thomka Nándor, Raksányi József, Petkó József, Kontsek Gábor, Szabó Károly, Szaibert János, Liber János, Obetko Vilmos, Kovalovszky János, Dr. Markovich Lajos, Budapesti Hirlap, Bolemann László, Svehla István, Dr. Nagy (Szobbról), Kardos Samu (Maglódról), Honéczy Gyula, Patay László, Bodó János, Bodó Pista, Ponoczky István, Geduly Lajos, Honéczy Béla, Kovácsy Aurél és Henriczy Béla egyenként 1 frtjával = 71 frt, Galy Pál, Fábány János, Jakunik János, Flórián János Makovinszky Mihály, Bvoez Károly, Kontsek György, Kontsek Antal, Székey Zsigmond, Nagy Tivadar és Perényi Rezső egyenként 50 krjával = 5 frt 50 kr., Zathureczky Pál 20 kr., Stanga Adolf 10 kr., együtt = 30 kr. Összesen: 501 frt 80 kr. Ehhez adva az előzőleg kimutatott gyűjtést: 616 frt. Folyó évi május 14-ig begyűlt összesen: 1117 frt 80 kr. Levonva a kiadásokat; 36 frt 06 kr. A siremlékre tényleg rendelkezésre áll: 1081 frt 74 kr. azaz ezernyoleczvanegy frt 74 kr., mely összeg a Pesti hazai első takarékpénztárban gyümölcsözőleg helyeztetett el.

Minthogy pedig a siremlék svéd márvány (fekete) kőből diszes vaskerítéssel terveztetik s a volt tanítványok részéről pedig a leleplezési ünnepély alkalmával a siremlékre diszes koszorú is volna elhelyezendő, a mi körülbelül 1250 frtnyi költséget igényel, az egybegyűlt összeghez hiányzik még mintegy 150—200 frt, — mivel pedig a felszólított egykori tanítványok közül még nem adakozott mintegy 250, felkérem őket a legme-

legebben, hogy becses adományait alólírotaoz (Budapest, Tisztviselők telepe, Delej-utca 10. szám) beküldeni sziveskednének.

Hálás elismerés, meleg köszönet illeti Joerges Ágost selmeczi kereskedő s nyomdatulajdonos urat, Breznyniknek egykori tanítványát, a ki a 600 darabban kibocsájtott felhívási példányokat gratis kinyomatni s a szükséges anyagot (papír, boríték) önkénytel felajánlani volt szives.

A leleplezési ünnepély idejéről, programjáról az adakozókat a maga idejében értesíteni fogjuk, előre jelezni kívánom, hogy az érdeklődés — a nagy paedagogus iránti tisztelet és hálahez méltóan — igen nagy, a volt tanítványok sokan készülnek a leleplezési ünnepélyre Selmeczre, hol a volt tanítványok egyike a siremlék előtt ünnepi beszédet tart. — ennek végeztével diszebedben veszünk részt s tervbe vettük azt is, hogy azok, kik jelen leszünk Selmeczen, a lyceum ifjúságának az alumneumban beneficiumot adunk. Az elszállásolásról a selmecziek fognak gondoskodni. A beneficiumra is elfogadok adományokat. Budapest, 1899. évi május hó 15-én. Okolicsányi Gyula, a magyar jelzalog hitelbank ügyésze, székesfővárosi bizottsági tag.

A soproni ág. hitv. ev. egyházközség évi értesítője örvendetes egyházi élet adataival van tele. Az új törvényeknek nem mutatkozik káros hatása; ev. ifjúsági egylet alakult, vallásos estélyeket tartottak vonzó felolvasásokkal; a szegényügyet rendezte a gyülekezet és tervszerű vezetés, gondozás alá helyezte, az emberbaráti intézetek áldással folytatták tevékenységüket; a lelkészek és tanítók fizetését emelte a gyülekezet, behozván egyúttal a lelkészek számára is a korpótléket (100 frt ötödévenként.) Van a gyülekezetben 6 osztályú fiúiskola 362 növendékkel, 5 tanítóval, 7 osztályú leányiskola 439 növendékkel, 6 tanítóval a belvárosban; a külvárosi iskolában 4 tanító működik; tart ismétlő iskolát, kézimunka oktatást, tanítói és ifjúsági könyvtárt, múzeumot; kisededővó intézetet, árvaházat, evang. testvér gyülekezetet, diakonissaintézetet, gyámintézetet, karácsonyfanőgyeletet, segélyegyletet (a soproni ev. gyülekezet nyugdíjas lelkészeinek és tanítóinak, özvegyeinek és árváinak segélyezésére.) Ezen intézeteknek nyújtott jótéteményeken kívül segélyekre, ösztöndíjakra, járulékbán kiadott a gyülekezet 1898-ban 20,512 frtot, kapott hagyományt és adományt 20,624 frtot. Előírányzott bevétele 1899-re 36 349 frt, kiadása 53,631 frt. Alapítványok összege 745,780 frt. Született 323 gyermek, confirmáltatott 189 növendék, úrvacsorával élt 2266 lélek, házasságra kelt 74 pár, köztük 30 vegyes pár s ezek közt 14 pár tisztán evang. gyermek neveléssel; meghalt 202 egyén. — A számok beszélnek!

A soproni ev. diakonissa intézet negyedik

évi jelentése az intézmény áldott hatásáról és örvendetes fejlődéséről tett bizonyosságot Apolás alatt állott 35 beteg 132 napon és 431 éjjelen át; ezenfelül a nővérek a gyülekezetben 545 beteglátogatást végeztek; úgyszintén a nővérek által rendezett vasárnapi és csütörtöki vallásos összejövetelek a hajadonok részéről nagy látogatottságnak és üdvös virulásnak örvendettek.

A szepes-bélai ev. egyház értesítőjét Weber Samu adta ki (németül.) A vallásos nevelés jelentőségéről szóló rövid értekezés után a nevezetesebb istenitiszteletekről ad számot, alapigét, tételt, felosztást közölve Volt 186 tanuló az iskolában, ezek közül csak 126 evang.; confirmáltatott 24 gyermek. Katechisatio sz. hároinság első vasárnapjától a tanév megnyitásáig tartott. Született 38, meghalt 34; házasságot kötött 9, ezek közül 6 vegyes vallású, úrvacsorához járult 598. A kivándorlás miatt a gyülekezet népeisége csökken; 1781-ben 2340, 1853 ban 1859, 1869 ben 1763. 1881 ben 1605, 1890 ben 1200 volt. Alapjainak összege 24,826. — Régi dicsőségünk és mostani bajaink bizonyossága az értesítő!

Értesítés az á. h. evang. vallástanároknak. Több oldalról hozzám intézett megkeresésekre van szerencsém vallástanártársaimnak még a következőket szives tudomásukra hozni: Azon collegáknak, a kik értekezletünk alkalmából már július 2 án Budapestre érkeznek, szállóul a „Keleti“ pályaudvarral szemközt levő előkelő, s mégis aránylag olcsó „Arany sást“ ajánlom. Ezen korábban jövő collegákkal való megismerkedés czéljából július 2 án este 8½ órakor a kerepesi úton levő M u h r - f é l e étteremben (szemben a Népszinházzal) ismerkedési estét is rendezünk, melyen mindenkit szivesen látunk.

Egyúttal nem mulaszthatom el megemlíteni, hogy — miként privatim tudomásomra jutott — az országos középiskolai tanáregyesület is júl. 2. és 3-án fogja ez évi közgyűlését Budapesten megtartani. Minthogy pedig az orsz. középiskolai tanáregyesület tagjai a mult év óta féljegyre jogosító igazolvánnyal utazhatnak az egyesület közgyűlésére, tisztelettel figyelmeztetem mindazokat a kartársakat, a kik valamelyik tanári kór tagjai, hogy az „Országos középiskolai tanáregyesületi közlönyt,“ mely a fentiekről egyik legközelebbi számában hoz értesítést, figyelemmel kísérni sziveskedjenek. Nyiregyháza, 1899. május 5.

A d o r j á n Ferencz főgymn. tanár.

Felügyelő választása és beigtatása A gergelyi ág. hitv. ev. gyülekezetben Fejér Lajos lemondása folytán a felügyelői hivatal megüresedvén, Emresz Károly bánhalomi nagybirtokos választatott meg, a ki is a választást a gyülekezet nagy örömére készséggel elfogadván, beigtatása és eskütétele illendő ünnepélyességgel a június 4-iki istenitisztelet alkalmával történt meg. — Az új

felügyelő a gyülekezeti nőegyleteknek 50 koronát adományozott.

A görög-keleti egyház állami segítsége. A görög-keletiek rendkívüli egyház kongresszusa, kimondotta, hogy a lelkészek állami támogatását elfogadja. A kongresszus tanácskozásáról a következőket jelentik:

Az ülés megnyitása után Metianu metropolita a kilenczes bizottság előadójának, dr. Mihunak adta át a szót. Miha a bizottság nevében az állami támogatás elfogadását ajánlotta a metropolita pártoló előterjesztése értelmében. A vita során, mely igen élénk volt, dr. Mangra az állami támogatás visszautasítását ajánlotta, mert szerinte a most tárgyalt javaslat az első lépés az egyház államosítására. A délutáni ülésen elhatározta a kongresszus, hogy elfogadja a lelkészek állami támogatását. Ugyiszintén elfogadták Kozmának azt az indítványát, hogy megkéri a vallás- és közoktatásügyi minisztert, hogy románokat is alkalmazzon a vezetése alatt álló miniszteriumban.

KÜLFÖLD.

A francia biblia-szövetség közgyűlésén Borchgrevinek doctor beszélt a norvégiai missiókról Madagascar szigetén. Érdekes részleteket adott Madagascar lakóiról. Első Ránávaló alatt, ki volt adva a parancs, hogy a bibliát meg kell semmisíteni, és az engedetlenekre a legkegyetlenebb büntetések voltak kimondva. De a malgachok elásták bibliáikat, és midőn az üldözés ideje elmúlt, kiásták, hogy belőlök új erőt merítsenek azon üldözésekkel szemben, melyektől félni lehetett. A parancsot, melyet egykor pogányok adtak, a legutóbbi időkben a jezsuiták újtották meg.

A közoktatásügyi sajtó. A közoktatásügyi sajtó tagjainak egyesülete (Association générale des Membres de la Presse de l'Enseignement) Párisban az 1900. évi kiállítás idejére egy nemzetközi congressust szervezett, melyre meghívja azokat, a kik napilapokban, szemlékben és más kiadványokban rendszeresen nevelésügyi kérdésekkel foglalkoznak. Azon tárgyak közül, melyek napirendre kerülnek, már most jelelhetjük meg a két következőt: Az oktatás és nevelés kérdéseivel foglalkozó nemzetközi tudósítási hivatal szervezése. Alkalmazandó eszközök, hogy a családokat a tanítás és nevelés munkájában való közreműködésre meg lehessen nyerni.

IRODALOM.

Folyó évben jelent meg a következő

ezimű munka: „Religionslehre“ írta Hiehne Herman, kiadta Friedrich H. Berlinben, Brandenburgerstrasse 33. Ára 1 márka. A művet, mint a vallásoktatásra a legalkalmasabbat, Németország összes egyházi sajtója melegen ajánlja. A könyv különös előnye, hogy a tananyagot tartalmas rövideggyel az egyházi év vasárnapjai szerint felosztva tárgyalja, és pedig úgy, hogy ez az anyagfelosztás Luther kiskatájával s a bibliai történettel is öszhagzásban van. Sp. J.

RENDELETEK.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1899. évi 38.352. sz. a. kelt rendelete az elemi népiskolai 5 és 6. évfolyamnak, valamint az ismétlő iskolázásnak minden népiskolánál leendő életbeléptetése ügyében.

I.

Valamennyi közigazgatási bizottságnak.

Az 1897—98 ik tanévre vonatkozó népoktatási statisztikai adatokból arról győződtem meg, hogy az ország 16,769 elemi népiskolája közt levő 11,927 egy tanítós, osztatlan elemi iskolának csak 59 8%-ában, vagyis 71.42 ben, — 4 842 több tanítós osztott elemi iskola közt pedig ezek 76.7%-ában, — vagyis 3.713 elemi iskolában volt meg a törvényszabta hat éves mindennapos évfolyam: összesen tehát csak 10,854 elemi népiskolában, 64 7% arányban tettek eleget az iskolafenntartók az 1868. évi 38. t. cz. 1. §. és 48. §-ai azon rendelkezéseinek, mely szerint a mindennapi iskolázás hat évig tart, illetve a mindennapi iskolázás hat évfolyammal bír.

Mint hogy pedig a törvény ezen érintett rendelkezése nemcsak azt jelenti, hogy a tanköteles gyermek hat éven keresztül mindennapi elemi iskolába járásra szorítottassék, hanem azt is, hogy ezen hat évi idő alatt a népiskola számára előírt ismereteket a növendékek elsajátítsák, tehát azon kötelezett tantárgyakban, a melyet a népiskola hat évi mindennapi tanfolyamára fölosztva, a törvény 56. §-a értelmében kiadott tantervben osztályról-osztályra megjelöltettek és körülírtak, — kerekded, befejezett kiképzést nyerjenek; — az elemi népiskolák mellől az 5. és 6 ik osztályoknak elhagyása, illetve a növendékeknek az 5-ik és 6 ik évfolyamnak megfelelő tantervszerű kiképzésének elmulasztása annál inkább törvényellenes állapotot képez, mert ekkép egyes, az 1868. évi 38. t. cz. 55-ik, illetve 11-ik szakaszában megjelölt kötelezett tantárgyak (minők: történelem, általános földrajz, polgári jogok és köteleességek, természettani tárgyak, gazdaságtan), melyeknek oktatását a népiskolai tanterv az 5 ik és 6-ik iskolai évre szabja meg, az elemi népiskolai oktatás keretéből kimaradnak, s ezen hiánnyal az elemi népiskolai oktatás törvényszerű feladatát megoldani nem képes.

Ugyancsak az 1897/8. tanévről egybegyűjtött adatokból meggyőződtem, hogy a 16,769 népiskola közül csak 13 880 mellett volt ismétlő iskola, tehát a népiskolák 17,3 százalékában nem volt elégtéve az 1868. XXXVIII. t. cz. 50. szakaszában foglalt azon rendelkezésnek, a mely szerint a 12 ik évet betöltött s általában azon gyermekek, kik a mindennapi iskola egész tanfolyamát bevégezték, az ismétlő iskolába kötelesek járni.

Az e részbeli hiány feltűnőbb a községi iskoláknál, mert 1775 ilyen iskola csupán 575-nél és a felekezeti iskoláknál, mert 13361 ilyen iskola közül, 10779-nél volt ismétlő iskolai tanfolyam.

Hivatkozással e végből a kir. tanfelügyelőkhöz az 1874. évi július hó 15 én 19424. és 1877. évi augusztus hó 26-án 21678. sz. a. intézett körrendeletre, felhívom a közigazg. bizottságot, hogy az elemi népiskolákban a törvényszerű egész hat évfolyamban az 5-ik 6-ik osztálynak, továbbá az általános ismétlő, illetve az 1896. évi 60764. sz. a. kiadott szervezet szerinti gazdasági ismétlő iskolának keresztül vitelére minden jellegű iskolánál a leggondosabb figyelemmel legyen az 5 ik és 6-ik osztály, valamint a három évfolyamu ismétlő iskolázás behozatalát elmulasztó népiskolák tanítóival szemben, amennyiben azok felekezetiiek, az illető egyházi főhatóságokhoz forduljon, — s a szükséghez képest ide jelentést tegyen, — amennyiben pedig állami-, községi, magán- vagy tarsulati elemi iskolai tanítóknál tapasztalná e mulasztást, amelyet az illetők p. o. az iskola fokozatos fejlődésével igazolni nem tudnának. ezen mulasztás megtorlására a maga rendes útján intézkedjék.

Budapest, 1899. évi április hó 21-én.

II.

Valamennyi főtiszt. egyházi főhatóságnak

A közigazgatási bizottsághoz egyidejűleg intézett körrendeletem egy egy példányát, az elemi iskolai 5-ik és 6-ik évfolyama, valamint az ismétlő iskolázásra vonatkozólag tisztelettel, oly felkéréssel van szerencsém a főtiszt. főhatóságnak megküldeni, hogy mivel a jelzett körrendeletben vázolt törvényellenes állapotban a felekezeti népiskoláknak is jelentékeny részüik van, mert 3798 egy tanítós osztatlan és 772 több tanítós osztott, — összesen 4570 felekezeti elemi népiskola mellől hiányzott a törvényszabta 5-ik és 6-ik évfolyam, — és 2582 felekezeti népiskola mellett nem volt a 13—15 éves tankötelesek számára ismétlő iskola, — a főtiszt. főhatóság saját hatáskörében is intézkedni méltóztassék, hogy a főhatósága alá tartozó elemi népiskolák érintett hiányai az 1899—1900-ik tanév elejétől kezdődőleg orvosoltassanak

Budapest, 1899. április hó 21.

III.

Valamennyi kir. tanfelügyelőségnek.

Az elemi népiskolai 5-ik és 6-ik évfolyamnak, valamint az ismétlő iskolázásnak minden népiskolánál leendő életbeléptetése ügyében a közigazgatási bizottságokhoz egyidejűleg intézett körrendeletem másolatát tudomás, szigorú miheztartás és a szükséges erélyes intézkedések végett a tanfelügyelőségnek oly felhívással adom ki, hogy a tankerületében levő összes állami és községi iskoláknál az 5-ik és 6-ik évfolyam, valamint az ismétlő iskolázásnak szigorú életbeléptetését az 1899/1900-ik tanévtől kezdve rendelje el és annak tényleg életbeléptetését személyes felelősség mellett ellenőrizze. Figyelmeztessen külön is minden állami és községi iskolai tanítót, hogy a melyeknek hanyagsága miatt az 5. és 6-ik osztály, valamint az ismétlő iskola életbe nem lép és a ministeri tanterv szerint keresztül nem vitetik, azt fegyelmi vizsgálat útján fogom kötelességére szorítani.

Szükségesnek tartom ezt ismételtelen azon okból is hangsúlyozni, mert a közigazgatási bizottságokhoz intézett rendeletben vázolt állapot előidézésében jelentékeny része van az állami és községi iskoláknak is, minthogy az 1897/8. tanévi idevágó statisztikai adatok szerint 14'3 állami elemi iskola közül 427 egy tanítós osztatlan és 122 több tanítós osztott állami, az 1775 községi elemi iskola közül 511 egy tanítós osztatlan és 298 több tanítós osztott községi elemi népiskola nélkülözötte az 5-ik és 6-ik osztályt illetve évfolyamot, továbbá 87 állami és 1200 községi népiskolánál nem volt ismétlő iskola. Mindez világos jele annak, hogy az állami és községi elemi iskolák jelentékeny részének beléptetésében sok kívánni való van még.

Ezúttal is szükségesnek tartom a kir. tanfelügyelőséget különös nyomatékkal arra figyelmeztetni, hogy úgy az állami és községi iskolák, mint általában a népiskolák belső intenzív fejlődésének előmozdítására irányuló minden intézkedést tegyen meg, felügyeletét, ellenőrzését ezen irányban érvényesítse, mert csak azon ellenőrzést fogom gyümölcsözőnek tekinteni, mely az iskoláknak első sorban belső fejlődését mozdítandja elő.

Ezen ügyben tett intézkedések és azok eredménye felől a folyó év végeig a tanfelügyelőség kimerítő jelentést tegyen.

Budapest, 1899. április hó 21-én.

Valamennyi alárendelt állami és közalapítványi hatósághoz, hivatalhoz és intézethez.

A cs. és kir. közös hadügyminiszter úr folyó évi márczius hó 26-án 1926. sz. a. a tanárok és tanítók fegyvergyakorlatai tekintetében a következő tartalmu átiratot bocsátotta ki:

- A véderő-szabályzat II. részének 43. §. a.) 10. pontja értelmében tanárok, tanítók, stb., ha az illető tanulmányi (iskolai) előjáróság útján ki-

mutatják, hogy az iskolai év folyamán állásukban nem nélkülözhetők, folyamodásuk alapján az iskolai szünet idején hivatnak be fegyvergyakorlataik végzésére.

Tekintettel továbbá arra, hogy a gyakorlati idő meghatározása, valamint a behívások esz- közlése az állományok nyilvántartási hatóságait illeti, a tartalékos tisztek (hadapródok) ilyen értelmű kérvényeiket maguk és pedig az erre vonatkozó előírás szerint, egyenesen a megfelelő nyilvántartási hatóságokhoz nyújtják be, esetleg az érdekelt iskolai hatóságok, a központi hadügyi kormányzat bevonása nélkül, az állományok nyilvántartási hatóságaival közvetlenül megegyezhetnek az iránt, hogy az illető fegyvergyakorlatoknak az iskolai szünetek idejére való elodázása eszközöltessék.

Mithogy továbbá a behívások már február hó elején történnék, s a tartalékos tisztek és hadapródok anélkül is tudják, hogy mely években kötelesek fegyvergyakorlataikat végezni, ajánlatos, hogy a fegyvergyakorlatra való behívás a szünet tartamán való esz- közlésére vonatkozó kérvényeket idejekorán, vagyis legkésőbb minden év januárjának végén nyújtják be, ha az állományok nyilvántartási hatóságai már a fegyvergyakorlási sorrend megállapításakor megfelelő tekintettel lehessenek a tanárok és tanítókra.

Erről a Czimet tudomás és a jövőben való mihez tartás végett értesitem.

Budapest 1899. április hó 20-án.

ÜZENETEK.

Sz. L. Köszönöm a jóindulatot, melylyel a felügyelőnek az egyházi lap pártolását is ajánlotta — sikerrel. Hiszen a legtöbb esetben sikerrel is járna az, ha a lelkészekben megvolna a kellő jóakarát a lap terjesztésében! A tudósítást szívesen közlöm majd; az ígért dolgozat meg éppen olyan tárgyról szól, a mit magam is napirendre akartam hozni. De nem jutok szóhoz; sok a közölni való, s mások előtt nem akarom a tért elfoglalni. Erdekés lesz ismernie a ref. testvérek tervét, elküldöm, mihelyt nélkülözhetem. — **M. S.** A mennyire lehet: röviden; mert mindenütt ismétlődnek a jelenetek, tehát csak a fel- tűnőbb dolgokat kellene elmondani. — **F. G.** A legközelebbi számban nem adhattam ki a dolgozatot, mert más cikkek régen várják a napvilágot, nem volna rendén, különös ok nélkül elébük sorozni azt, a mi legkésőbbben érkezett, kivált mikor ez tárgyánál fogva nincs időhöz kötve. Most meg megjelent a ref. lapban, én tehát éppen nem adom ki, mert úgy tünnek fel, mintha én onnan venném át. Furcsa dolog ez a szerkesztés: az író azt a kivételt igényli magának mások rovására, hogy az ő dolgozata azonnal helyet kapjon, de maga annyi figyelemmel sincs a szerkesztő helyzete iránt, hogy néhány napot várna, hanem az evang. lelkész küldi a munkát a ref. lapnak. Így pártoljuk és fejlesztjük a magunk irodalmát!

Pályázat tornatanári állásra.

Az államilag segélyezett pozsonyi ág. hitv. evang. lyceumban lemondás folytán megüresedett

tornatanári állásra

ezennel pályázatot nyitunk. — A megválasztandó tornatanár kötelessége a lyceum összes osztályai- ban heti 18 órában a tornát az állami tanterv és utasítások szerint tanítani. — A rendes tornatanár javadalmazása: 900 frt évi fizetés és 200 frt lakbér; a helyettes tornatanár fizetése 600 frt és 200 frt, lakbér. Ha a rendszeres vivásban is képes oktatást adni, szép mellékjövedelemre számíthat. — Az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja lesz. — Pályázók a pozsonyi ág. hitv. ev. egyházközség közgyűléséhez címzett folyamodványaikat, melyekhez keresztlevelet, végzett tanulmányaikat, tornatanári képesítésüket, egészséges testalkatukat, valamint hadkötelezettségi viszonyukat igazoló hiteles okmányokat mellékelni tartoznak f. é. június hó 15-ikéig a pozsonyi evang. lyceum igazgatóságához nyújtják be. — Az ev. vallásúak és a kik vivást tanítani is képesek, mások felett előnyben részesülnek. — A megválasztott rendes, vagy esetleg helyettes tornatanár állását f. évi szeptember hó 1-én elfoglalni tartozik.

Pozsony, 1899. május hó 7-én.

GÜNTHER VILMOS

kir. tan. és felügyelő.

ZORKÓCZI SAMU

lyceumi igazgató.

Pályázat

ág. hitv. evang. külföldi egyetemre menő többrendbeli hittanulónak és tanárjelöltnek való ösztöndijra.

A Glosius Sámuel és Dániel-féle alapítványt a pesti ág. hitv. ev. egyháznál kezelő bizottság ezennel közhírré teszi, hogy a fentírt alapítványból külhoni egyetemeken tanuló ág. hitv. ev. lelkészi, vagy pedig gimnáziumi tanári pályára készülő ifjak számára többrendbeli, egyenkint 210 német birodalmi márkából álló ösztöndij fog a jövő 1899–900. tanévre kiosztatni.

Ezen ösztöndíjak egymásutáni két éven át élvezhetők.

Az elnyerhetés feltételei:

1. Ha hittani jelölt a folyamodó, akkor már is két évi folyamot jól végzett legyen valamely magyarhoni protestáns teológiai intézetben.

2. Ha tanári pályára készül a folyamodó, akkor az érettségi bizonyítvány kelte után már két évig honi vagy külföldi magasabb intézetben a maga választott szakában jó sikerrel tanult legyen.

3. Azonkívül mindenik folyamodó a választott pálya különbsége nélkül legyen:

a) magyarországi születésű és ágostai hitvallású;

b) a magyar nyelvet tudományosan ismerje, helyesen írja és beszélje, mely körülmény hiteles külön bizonyítvány által igazolandó be;

c) legyen feddhetlen erkölcsi jellemű és jeles szorgalmú.

Ennélfogva felhivatnak ezennel külhoni egyetemeken levő mindazon lelkész- vagy tanárjelöltek, kik már egy év óta a Glosius Sámuel és Dániel-féle ösztöndíjak élvezetében vannak, hogy ha még további egy évre külegyetemeken maradni és az ösztöndíjakat élvezni óhajtásuk: azt az előttük tudva levő feltételek teljesítése mellett 1899. szeptember 30 ig aláírott bizottsági fejezőnél kérvényileg jelentsék be.

Felhivatnak továbbá mindazon külegyetemeken tanuló vagy oda még csak ezután ki-menni szándékozó lelkész- és tanárjelöltek, kik a fentebb részletezett minőségi feltételeknek meg bírván felelni, ilyen ösztöndíjat a jövő 1899–900. tanévben élvezni óhajtának, hogy a fent megírt kellékeknek kétségtelen beigazolására akár eredetiben, akár hitelesített másolatban melléklendő tanodai — ha van candi-

Kelt Budapesten, 1899. május 31-én.

Dr. Zsigmondy Jenő

jegyző.

20. 3—1

Dr. Králik Lajos

elnök.